

Lex dura sed lex.

František Weyr.

Iniciativě a munificenci prvního presidenta Československé republiky děkuje Masarykova universita, že otázka vnějších odznaků (insignií), kterých dosud postrádala, dostala se ve školním roce 1935/36 do aktuálního stadia. U příležitosti svých osmdesátýchpátých narozenin daroval president Masaryk universitě, která nese jeho jméno, rektorský řetěz s medajlonem, který na líci má jeho portret s nápisem „Tomáš Garrigue Masaryk“, na rubu pak čte se: „Masarykově universitě v Brně president republiky (faksimile) T. G. Masaryk, 19⁷/₃₅.“ Původně určil pan president jako dar jiný medailon, jehož věrnou kopií jest medailon později darovaný; proč se tak stalo, nelze zde vykládati; že se ale tak stalo, třeba s hlediska povšechně historického aspoň zaznamenati.

Presidentova iniciativa byla podnětem k velkodušnému daru továrníka J a n a B a t i a k sbírkám, které uspořádali mezi sebou jednak členové učitelských sborů jednotlivých universitních fakult Masarykovy university, jednak moravskoslezští právníci a lékaři. Z výtěžku jejich byly pořízeny řetězy pro prorektora a děkany fakult, opatřené taktéž medajlony. Všechny medajlony zhotoveny byly podle návrhů O t a k a r a Š p a n i e l a, profesora Akademie výtvarných umění v Praze, a raženy ve státní mincovně v Kremnici. Řetězy pořízeny byly za výtvarné spolupráce J a r o s l a v a B e n d y, profesora Umělecko-průmyslové školy v Praze.

Zvláštní universitní komise určila za souhlasu fakultních sborů profesorských, že jednotlivé fakultní medajlony mají nésti portrety a hesla, a to podle rozhodnutí příslušného sboru. Medajlon řetězu pro prorektora má portret presidenta republiky jako na řetězu rektorském. Na jeho rubu jest z n a k r e p u b l i k y a kolem něho nápis: Masarykova universita v Brně. Pro svůj děkanský řetěz zvolily si pak jednotlivé fakulty pro medajlon tyto portréty: právnická Albína Bráfa, lékařská J. E. Purkyněho, přírodovědecká Rehoře J. Mendela a filosofická Františka Palackého s nápisem obsahujícím jméno vyobrazeného. Na rubu medajlonů jsou pak emblémy a nápisy (hesla), a to pro lékařskou fakultu Asklepiova hůl s hadem s nápisem: medicinae munus scientia de vita humana (citát z Purkyňových spisů), pro přírodovědeckou emblém slunce s paprsky a nápis: in natura spes et veritas, pro filosofickou emblém sovy s knihou a nápis: Svoji

k svému a vždy dle pravdy. Právnická fakulta zvolila si jako emblém liktorské pruty se sekýrou a za heslo: *Lex dura sed lex*. O tomto heslu budiž mně v následujícím dovoleno několik poznámek.

Uvažujíc o volbě vhodného nápisu na fakultní medajlon uvědomovala si většina sboru profesorů, že je nutno jej zvolit tak, aby naznačoval pokud možná stručně a pregnantně svéráz speciálního vědeckého oboru fakultou pěstovaného, tedy vědy právní (v širším slova smyslu). Jako vnější forma svědčí takovému nápisu výrok heslovitý, naznačující určitý program — na rozdíl od pouhé definice, která zpravidla vzbuzuje dojem poučný a následkem toho někdy i šosácky školometský. Takových definic — šlo by přirozeně o definici předmětu právníkého poznávání, tedy práva — měl profesorský sbor na výběr celou řadu, a to zejména na základě autentických pramenů římskoprávních, jako na př.: *ius est ars boni et aequi* nebo *lex civium dux* a podobně. Jejich nevýhodou jest velmi často, že jsou buď s hlediska metodologického nesprávné, pokud se týče nainví, nebo že vyjadřují ve větší nebo menší míře samozřejmosti.

„Heslem“ v právě naznačeném smyslu jsou i portréty na jednotlivých fakultních medajlonech. Mají být jednak počtou pro muže na nich vyobrazené, jednak mají naznačovat užší spojení fakulty s nimi. Tak zvolila si zajisté přírodovědecká fakulta slavného přírodovědce Mendela i proto, že tento mnich žil a působil v Brně. Právnická fakulta, zvolivši si za svého patrona Albina Bráfa, nechtěla tím hodnotiti vynikající postavení Bráfovo v oboru teorie (vědy) národohospodářské — takový význam ani Bráf sám ve své vzácné autokritičnosti sobě nepřikládal —, nýbrž jeho živý zájem o budoucí druhou českou universitu a zásluhy, které si o ní získal již v době, kdy její zřízení bylo zcela nejisté (odkazem své knihovny atd.). Rozhodné bylo také Bráfovo moravské rodiště. Líc a rub medajlonu na děkanském řetěze právníkém se sice nijak neshodují, ale doplňují se potud, pokud medajlon bere zřetel na oba hlavní obory na právnických fakultách pěstované: líc patří hospodářství, rub právu; ovšem že svéráz vědecké metody, užívané v obou oborech většinou členů učitelského sboru, vystižen jest mnohem lépe zvoleným heslem na rubu než portretem na líci.

Heslo *lex dura sed lex* je v nebezpečí, že mu bude — i jako programu vysokoškolského učiliště právníkého — špatně rozuměno. Je totiž na snadě, že v něm leckdy bude spatřována pouhá obměna obdobného hesla: *fiat justitia, pereat mundus* Toto poslední heslo může však býti zřejmě programem pouze pro normotvůrce, t. j. praktického právníka. Pro něho znamená — jak aspoň obecně jest chápáno — zásadu.

podle které ten, kdo tvoří druhotné normy (typus: soudce), za žádných okolností, byť by i svět měl zhynouti, nesmí se odklonit od doslovného znění obecné normy (typus: zákon), kterou aplikuje na konkrétní případ. Svou podstatou jest to tedy zásada aplikační, založená na myšlence jednodimenzionálnosti právního řádu, podle které veškeré „právo“ jest uloženo výlučně v zákonech (obecných normách) a soudce, jakož i každý jiný druhotný normotvůrce, jeví se pouze jako stroj, který vykonává ryze mechanicky svou aplikační práci, což znamená, že mu vlastně povaha „normotvůrce“ vůbec nepřísluší. Nic podobného nechtěl profesorský sbor jako program fakulty prohlásiti, když většinou hlasů rozhodl se pro heslo *lex dura sed lex*. Neboť byl si vědom, že universitní fakulty, a tedy i fakulta právnická, jsou nebo aspoň mají býti sídla, kde pěstují se vědy, tedy poznávání. Pro oblast právnického poznávání znamená to pak, že si byl vědom, že doporučovati, aby v těch nebo oněch případech ustoupila „*justitia*“, to jest onen rigor normativní při aplikaci práva, jiným zřetelům, jako jest na př. etika, „vyšší“ spravedlnost nebo ty či ony hospodářské nebo jiné zřetele, lze jen těm, kteří jiným způsobem než právnické fakulty zabývají se právem, jak to činí praktičtí právníci a zejména politikové, jichž úkolem jest tvorba práva (v nejširším smyslu).

„*Lex dura sed lex*“ na medajlonu právnické fakulty Masarykovy university neznamená tudíž praktický program, nýbrž jest noetickým heslem. Chce říci, že poznávacím důvodem normativní existence (= platnosti) právní normy nemůže nikdy býti její konkrétní obsah. Jen proto, že populární názor spatřuje v krutosti onoho obsahu nejčastěji důvod pro neplatnost příslušné normy, mluví heslo o *lex dura*. Ale stejně mohlo by na př. i zníti *lex stulta sed lex*, neboť ani zřejmá nevhodnost nebo nerozumnost obsahu nemůže právní normu zbaviti její normativní existence. Taktó jeví se naše heslo i jako přiznání k pozitivismu právnímu: na platnost (= normativní existenci) normy, jejíž normotvůrcem jest stát a která proto jest jakožto právní norma součástí právního řádu, nemůže míti nijaký vliv skutečnost, že její obsah přiči se těm či oněm zásadám či postulátům, ať mravním nebo jiným. Tím, že si právnická fakulta Masarykovy university zvolila jako nápis na medajlon děkanského řetězu heslo *lex dura sed lex*, měla býti provedena přesná *actio finium regundorum* mezi politikou a všelikou jinou praxí, které právo jest pouze prostředkem k dosažení těch či oněch účelů, a teorii právní, jejíž jediným účelem jest čisté a ryzí poznávání práva.